

GYŰJTŐ: HONISH. SZAKCŐK

GYŰJTÉS IDEJE: 1978.

TART: A GYERMEK TÁRGYI JÁTEKAI
LABOD KÖZSÉGBEN

15 lap

TÖLPRÁON MUTATÓ: LABOD

SAK MUTATÓ: XXV

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

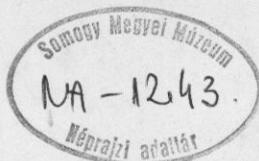

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRKOMÁS

ÁTVEVETVE AZ EGPÉSEGES LTK. 3798-as TÉTELE ALÓL

3798

A gyermekek tárgyi játékaival
Bábad községben

Szakkörünk 1966-ban már foglalkozott a gyermekjátékokkal. Jelen munkánkban csak azokkal a játékokkal foglalkozunk, amelyeket csak tárgyakkal játszhattak.

A játék tárgykörébe soroljuk a szervezett társas vagy csoportos szórakozások mellett azokat az egyéni mesterkedéseket, időtöltéseket, beleéléses szerepjátékokat, amelyekkel a gyerekek W eljátszának."

Témák szerint a következőképpen csoportosítjuk a gyűjtött játékokat és játékos foglalkozásokat

1. Egyszerű mesterkedésből adódó időtöltések az unalom elűzésére:

pitypang virágát elfújni

madzagjáték

gombpörgettyű

2. Kicsit nagyobb ügyességet kívánó mesterkedések:

krumlipörgettyű

fafaragás.

3. A természetben járva időtöltésre felhasználni az adott anyagokat

levélszámlálás

levéllel csattogatás

levéllel sípolás

békaszék készítése

ragadánccsból bútor készítése.

4. A kislányok feldíszítik, cifrázzák önmagukat:

virág-, levélkoszorú
cseresznyefüggő.

5. Szerepjáték: a kisgyermek önkénytelen és játékos felkészülése jövőd hivatásukra, munkájukra:

lányok: játékos munka söprűvel, peméttel, késsel, villával,
babával

fiúk: lovazás.

6. A házban és a ház körül található anyagokból a fantázia és az ügyes kéz segítségével érdekes tárgyak előállítás, a felnőtt élet tárgyainak utánzása faragással, barkácsolással, ragasztással

kisvonat, kocs, guriga

kukoricacsutából hegedű, állatok, vályú

W vadgesztenyéből]

makkból] állatok

faragás: fűrészbak

házikó barkácsolással, ragasztással

papírhajtogatás.

7. A fantáziát erősen megmozgató romantikus, harcos játékok

csuzli

kócpuska

vízpuska

fakés, tör vagy kard

íj, nyíl

töklámpa.

8. Mozgásos, testedző játékok

ugrókötél,
sántikálás
bilincke
csülkőzés
csigahajtás.

9. Esztétikai - művészkedő hajlamból adódó alkotó játékok:

vadzab szárából díszek
szalmából gyűrű, karperec.

10. Népszokáshoz fűződő tárgyak

aprószenteki korbács
esetleg ilyen lehetett a töklámpa is eredetileg.

I. A ház körül található természetes anyagokból

1. Kisvonat

Kerekei fa-korongok, dróttal összekötve,
kocsijai egymásba tolt gyufásdobozok.
5-8 éves fiúk játéka.

2. Kiskocsi

Ugyanebből az anyagból.
5-8 éves fiúk játéka.

3. Guriga

A kiskocsi alkatrészeivel egyszerűen is játszanak.
3-5 éves fiúk.

4. Kukoricacsutából hegedű

Meg kell nyálazni, akkor nyikorgó hangot ad.
5-10 éves fiúk.

5. Kukoricacsutából ökrök / 3 db/

" kocsi
" járom

6. Kerekeskút vödörrel és itatóvályú

Fából, papírból, drótból, zsinegből.
10-14 éves fiúk.

7. Fából fűrészbak.

10-12 éves fiúk.

8. Házikó

Fából, nádból, kartonpapírból vasszögekkel összeállítva.
10-12 éves fiúk és lányok.

I / 9. Ugróköté

8-14 éves fiúk és leányok.

10. Játékos lószerszám

5-8 éves fiúk játéka. Az egyik fiú a másik nyakába vetette a zsineget, s azzal hajtottta. Szerepjáték: az egyik a ló, a másik a kocsis szerepét játszotta.

11. Sántikálás , kánkázás

8-14 éves fiúk és leányok játszották.

A földre lapos cserépdarabbal "házat" rajzoltak, amely kockából állt. Kockáról kockára ugrálva rúgták tovább a cserépet. A vonalat sem a lábnak, sem a cserépnek nem szabad érni, s két lábbal sem szabad a földre lépni.

Ezt a játékot ma is játsszák.

12. Söprű

Kukorica címeréből készítették, cérnával összekötötték.

5-10 éves kislányok a háziasszony szerepét játszották el vele.

13. Pemét

Kis botból készített nyélre kukoricalevelet kötöttek cérnával.

Ugyancsak 5-10 éves kislányok kenyérsütő szerepjátéka.

14. Csuzli

Jármű belső gumijából vágott csikkal kis bőrdarabot erősítettek egy ágas fára, cérnával jól rögzítették. A bőrdarabba helyezett kavicsot kifeszítették, majd hirtelen elengedték. Madarat és ablakot lehetett vele lőni.

Kizárólag fiúk játéka.

15. Rongylabda

Külseje is rongyokból volt, amit ronggyal jó erősen kitömtek.

Fiúk és lányok vegyesen dobálóztak vele.

Ha elég nagy volt és jó kemény, rúgni is lehetett.

I / 16. Kukoricacsőből öltöztetett baba

5-10 éves lányok. Maguk is el tudták készíteni.

17. Botra erősített kitömött fejű/ papírból vagy rongyból/ textilruházatú egyszerű baba

6-10 éves kislányok maguk is el tudták készíteni.

18. Papírhajtogatás 9 ó sőtartó

hajó

ümög

gatya

nagy madár

kismadár

Ezeknek a munkáknak a készítését az iskolában is tanulták a
g yerekek.

19. Gombpörgettyű vagy búgató

Kb. másfél méter hosszú erős cérnaszálat bele kell dugni egy gomb két lyukába. Erősen meg kell pörgetni, majd kifelé húzogatni. Pörgés közben búgó hangot ad.

Fiúk és lányok vegyesen játszottak vele.

20. Krumplipörgettyű vagy búgattyú

Egy krumpliból kihegyezett vékony fadarabkát kell szúrni.

Egy dión át égetéssel kell lyukat fúrni. A kis fára erős

fonalat kell tekerni, s ennek végét egy másik égetett lyukon

kell kivezetni. Ennek végére kis fadarabot kell kötni, hogy

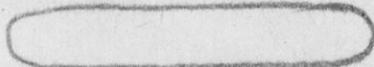
be ne csúszhasson. Ennél megfogva hirtelen és röviden kell

megrántani. Különösen fiúk jól el tudnak vele játszogatni.

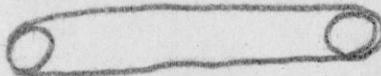
I / 21. Madzagjáték

Kb. 150-160 cm hosszú vékony, de erős zsineg vagy fűszál kell hozzá. Ezt össze kell kötni.

1. helyzet: A szembe fordított két kézre ki kell feszíteni.

2. " : Mindkét kéz 4 ujjára ismét feltekerik.

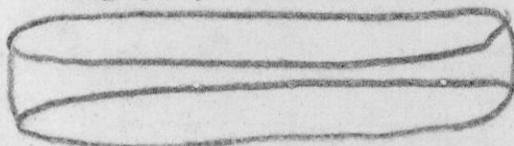
3. " : Mindkét kéz középső ujját bele kell dugni a szemben levő feltekert részbe. Így keletkezik a fordított bölcső

4. A fordított bölcső oldalsó keresztezett szálait a másik gyerek a mutató- és a hüvelykujjával átveszi a maga kezére. Így keletkezik a függő ág

5. helyzet: Az 1. gyerek a keresztbe menő szálakba dugja a mutató-és hüvelykujját, és visszaveszi a maga kezére.

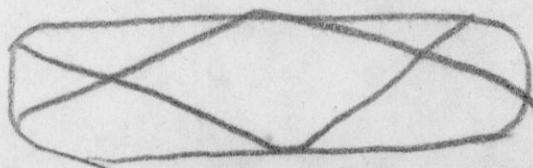

6. " : A 2. gyerek kisujjaival keresztben alányúlva mutató-és hüvelykujjaira átveszi:

bölcső

Ezután az ügyesek még sokáig tudják folytatni a mesterkedést, és újra az előbb felsorolt formák ismétlődnek.

II. Erdőn, mezőn, nádasban talál-
ható természetes anyagokból

1 / a.

1 / b. Két db kócpuska fából.

8-14 éves fiúk játéka. Készítéséhez ügyesség kell.

Kell hozzá kb. 17 cm-es bodzaág /bozda/, kb. 23 cm-es lökőfa. A fogantyút akácfából /agáca / kell készíteni.

A lövedék kócból van. A csövet vassal ki kell égetni.

A lökőfát kb. 16 cm-re ki kell mélyíteni. A csőben csak az első lövedéket szabad bent hagyni, mert ha a hátsót is bent hagyjuk, beledagad. Használat előtt a csőbe vizet kell engedni, mert különben nem lehet lőni vele. A lövedéket is jól meg kell vizezni, és mikor jól megkeményedett, akkor fog nagyot durranni, és nagyon csíp is.

A cső elején levő lövedéket a hátsó lövedék előretolásával keletkező levegőoszlop löki ki.

2. Blincke vagy bilincke

Ezt a játékot "Népi gyermekjátékok Lábodon" c. pályázatunkban /1966/ már részletesen leírtuk a 4o. oldalon. Lábodon kb. 3o évvel ezelőtt még gyakran játszották, de ma már alig. A szomszédos Nagykorpádról Lábodra járó iskolás fiúk még ismerik egy egyszerűbb változatát. Azt mondják, hogy görbe bottal jó játszani, mert azt könnyebben fel lehet ugratni a levegőbe úgy, ha az egyik végére ráütnek. Amikor felugrik a levegőbe, akkor bele kell ütni, és minél messzebbre elütni. Utána lépéssel mérik ki, hogy ki tudta messzebbre elütni.

3. Csülkőzés

Ugyancsak a Nagykorpádról bejáró iskolás fiúk játsszák ma is. Olyan bot kell hozzá, amelynek az egyik vége egyenes,

hogy fel lehessen állítani a földre, meg a lábfejre állítva lehessen elrúgni. Egyesek szerint a botot a hegyes végénél fogva a földre ~~kell~~ verni, hogy szilárdan álljon. Kell még minden játszónak egy csülökbót is.

Ezt a játékot is leírtuk már részletesen a "Népi gyermekjátékok" 42. oldalán.

4. Facsiga

Fából faragják, oldalán körben vájatokat készítenek. Ebbe beletekerik a kis ustor sudarát, megrántva pörgésbe hozzák. Aki ügyes, az ostorral ütögetve sokáig tudja pörgetni.

5. Fából faragott kés : fiúk verekedős harci játéka
 lányok a faragott villával együtt főzőcskézésre használják.

6. Békaszék

Vékony fűzfavesszőből vagy csujtból /hosszú, vékony fű-féle/
 Lányok készítették és játszogattak vele. Az volt a hitük, hogy ha kiteszik a rétre, ráül a béka.

7. Nádsíp

Fiúk mesterkednek vele.

8. Íj és nyíl

Ez mai játék, de csak igen ügyes fiúk tudták elkészíteni és felhasználni.

Egy méteres kőrösbótot kell vágni. A héját szijókéssel le kell húzni. Utána forró vízbe kell tenni. Ha kiázott, meg kell hajlítani majd megkötni a fát. Ezután egy hétre marhaganyéba kell tenni, hogy jól átjárja. Kivéve jó forró vízbe kell beletenni és jól lemosni. A régi madzagot újra kell cserélni, s már készen van a harci íj. /Sajnos, a mienk az idő rövidege és a körülmények miatt nem a szigorú előírások szerint készült./

A nyilat nádból készítik, fahegygel.

III. A mihez nincs jelenleg anyag

T a v a s z

1. Pipitérből lánc, koszorú : lányok.
2. Gyermekláncfűből /kutyatej, pongyola pitypang/ lánc, gyűrű, karperec : kislányoknak.
3. Pitypang virágát elfűjni.
4. Orgonalevelet a lazán összeszorított ököl mélyedésére helyezni, s a másik tenyérrel erősen rácsapni. Csattanó hangot ad: fiúk.
5. Orgonalevelet a szájra szorítva, rezegtetve fűjni. Berregő-sípoló hangot ad: fiúk.
6. Akáclevelet tépdesni: "Szeret, nem szeret, szívből, igazán."
Lányok.

N y á r

1. Buzavirágból koszorút kötni: lányok.
2. Pipacsból " " "
3. Fűzfasíp: fiúk.
4. Páros cseresznyéből és meggyből fülre akasztható "ékszer" a kislányoknak.
5. Csujtból békaszék.
6. Vadzab szárából díszeket fontak.
7. Falevélből koszorút, karperecet: lányok.
8. Szalmából gyűrűt, láncot: inkább fiúk készítették a "kedves"-nek.
9. Letört napraforgószáron lovazni: óvodáskorú vagy alsó osztályos fiúk eljátszottak vele, ha különbség számuk nem volt.

III.

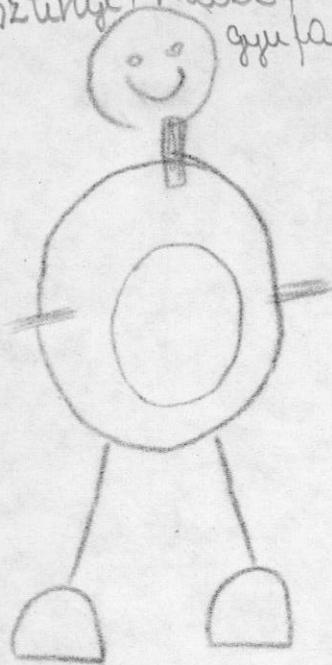
Ó s z

1. Gyékény virágával /buzogány/ kisebb fiúk harci játékot vívtak egymás ellen.
2. Vadgesztenyéből emberi és állati alakokat: fiúk.
3. Makkból " " "
4. Ragadánicsból kis bútorokat: lányok.
5. Burgonyából alakokat: vegyesen.
6. Töklámpa : Takarmánytök belsejét kivájják, szeméket, orrot, száját vágnak ki belőle, s a belsejébe gyertyát helyeznek. Az így elkészített "halálfejekkel" ijesztgetik esteledéskor a kislányokat. Főleg őszi-téli időszakban fordult elő. Farsangkor már nem igen lehet tököt találni hozzá.
7. Aprószenteki ütleg, korbács / purzsáva / fonása : 6-7-8 ágból.

brumpli, makk
fenyő

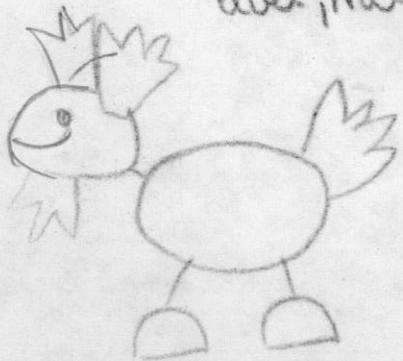
guztany, makk
gyufa

level, makk
gyufa, guz-
tany

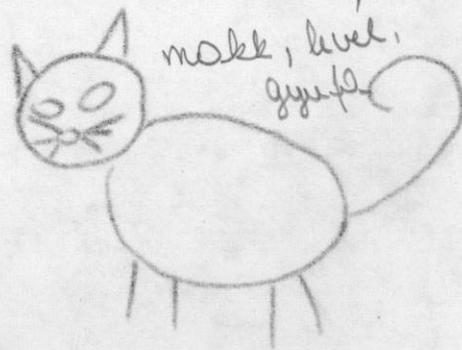
level, makk,
gyufa

level, gyufa
guztany, makk

makk, level,
gyufa

makk, kump-
bi, level, gya
fonal

level, makk,
tobox, gya

A d a t s z o l g á l t a t ó i n k

1. Molnár Jánosné Tóth Mária 1911. Lábod, Mező u. 16.
2. Takács János 1935. Lábod, Szabadság u. 20.
3. Takács Jánosné Krébusz Magda 1939. "
4. Domokos Imréné Benke Mária 1923. Lábod, Hosszúfalvi u. 43.
5. Soltra Jánosné Csitár Jolán 1933. Lábod, Hosszúfalvi u. 125.
6. özv. Soltra Jánosné Bojtor Julianna 1905. " "
7. Taskovics Mihályné Szabó Piroska 1935. Lábod, Szabadság u. 3.
8. Miklós Vincéné Szilágyi Erzsébet 1923. " Kossuth u. 63.
9. Balogh M. Jánosné Hódos Teréz 1939. Lábod, Iskola u. 3.
10. Varga József 1933. Nagykorpád, Szabadság u. 4.
11. Nagy János 1936. Lábod, Bercsényi u. 48.
12. Antal József 1935. Lábod, Hosszúfalvi u. 116.
13. Kulcsár Gyula 1938. Lábod, Hosszúfalvi u. 50.
14. Keszericze Imréné Földi Teréz 1913. Lábod, Jókai u. 5.

A következő iskolatársaink segítettek bennünket a játékok elkészítésében:

1. Varga József 1965. Nagykorpád.
2. Tokai Ferenc 1965. Lábod.
3. Gura Zoltán 1963. Nagykorpád.
4. Nagy László 1965. Lábod.
5. Antal József 1965. Lábod.
6. Kulcsár Gyula 1966. Lábod.
7. Prokli Gábor 1964. Lábod.

Lábod, 1978. március 28-án.

Shovács Gyula

Miklós Tibor

Keszencze Imre

Soltra Judit

Giszkán Edit

Takacs Zsuzsa

Tarkovics Rózsa

Balogh Péter

Nagy Anikó

Mike Pálfői